

a to z několika složek sbírky, že zájem Sušilův o dokonalé vytištění Moravských písní během dlouhé doby tisku poněkud ochabl. Sušil postupně upouštěl od srovnávání nápěvů uvnitř sbírky,⁹⁾ postupně hromadil pod jedno číslo velká množství zápisů a pod. Nejtížeji se projevuje tato okolnost v citacích melodií, u číselných odkazů k nápěvům ve sbírce dříve již otištěným, jež s postupem sbírky jsou nejen nepřesnější, nýbrž často i chybné a dnes ovšem už neopravitelné. Sušil nakonec udává zhusta jen čísla, aniž poznamenává, označují-li čísla sbírky anebo stránku knihy, mění sazbu těchto odkazů, upouští od určení nápěvu uvnitř sbírkového čísla a ponechává často čtenáři, aby si sám podle vlastního uvážení určil nápěv mezi několika vhodnými nápěvy. Takové nepřesné odkazy, které ovšem už nejsou drobnou a opravitelnou tiskovou chybou, nýbrž zasahují velmi rušivě do nápěvové složky sbírky, určovali vydavatelé při přepisu sbírky všemi přístupnými cestami, zejména srovnáváním textů s citovanými nápěvy, kontrolou čísel podle číslování sbírky i stran knihy (na př. odkaz na str. 758 v Suš. II.: *Náp. 665 b, c*, má zníti: *str. 665 b, c*, a pod.), po případě kontrolou příbuzných anebo podobných čísel, a uvážili po každé také všechny možnosti nejpravděpodobnějších tiskových chyb (záměny číslic, přeskupení a pod.). Zůstal-li takový odkaz nepřesný anebo nerozřešen, označili jej vydavatelé otazníkem a poznačili tak i případy, u nichž udávají nejpravděpodobnější určení (odkaz u č. 803 [1981]: *k Suš. II. 663 c* má znít pravděpodobně: *k č. 562 [1050]* a j.). Přes všechno úsilí, věnované v přepisu sbírky těmto odkazům, zůstaly některé odkazy neurčitelné (píseň 803 [1985]), anebo se na jejich přesné znění přišlo až během tisku. Viz Opravy.

Běží-li v těchto případech vesměs o běžné vydavatelské úkoly, je nakonec třeba ujasnit čtenáři k tomuto vydání také některé vydavatelské zásady povahy naprosto teoretické.

Je obecně známo, že se lidové umění vyznačuje určitou variabilitou, zvláště pokud se toto umění projevuje ve formách plynoucích v čase. Lidové divadlo (hry), lidový ceremoniel, tradiční lidová literatura (pohádky, pověsti), lidová nástrojová hudba a ovšem zejména lidová píseň podléhá v ústním podání lidu proměnlivosti, která je na jedné straně buď náhodná, t. j. je vyvolávána nedostatky paměti, osobními zálibami herce, zpěváka a pod., anebo má na druhé straně spíše povahu zákonitého procesu, a to na př. tehdy, je-li lidová kultura vystavena trvale vlivům umělé kultury anebo trvalému působení příbuzných forem institucionálních (náboženství a pod.). V takových procesech vnikají na př. do pohanských her, pověstí a pod. prvky křesťanství, do lidové písně nové harmonické zákonitosti umělé hudby atd. Ústním podáním, které prostředkuje jedinec, se tudíž liší lidová kultura nejpodstatněji od kultury umělé, která prostředkuje své výtvořky písmem. Z tohoto teoretického faktu plynou některé důležité závěry pro zvláštní obor národopisu, pro sběratelství lidového umění a jeho metody. Postupem času se v teorii sběratelství, a hlavně v teorii etnografického zápisu, vyvinuly dva protichůdné směry. Jeden z nich zastupují u nás nejobecněji asi odborní národopisci, kteří se přibližují těmto otázkám ze studia lidu jako etnografického celku, čili z etnografického terénu, a druhý obhajují historikové umění, kteří vycházejí k studiu lidové kultury buď z toho nebo onoho příbuzného oboru kultury umělé.

Na etnografický zápis — v našem případě na zápis lidové písně — kladou oba názory požadavky uzpůsobené potřebám svých zájmů: národopisec požaduje, aby zápis reprodukoval lidovou píseň co nejvěrněji a nejpodrobněji, protože považuje každou novou reprodukci písně za samostatný, jedinečný a neopakovatelný projev. Proti tomu požaduje druhý názor, aby etnografický zápis objekti-

---

⁹⁾ Sušil provedl, jak bylo již dříve připomenuto, také srovnání variant uvnitř své sbírky. Někde jsou jeho údaje neurčité, jinde vystihují příbuzenství mezi jednotlivými písněmi celkem přesně. Je pochopitelné, že mu při vší péči v tak velkém materiálu tyto vztahy místy také unikly. Totožné nápěvy jsou na př. č. 291 (567) a č. 369 (708), z variant nezaznamenává na př. podobu písně č. 555 (1037) s písní č. 819 (2096), č. 505 (927) a č. 517 (947). Tohoto srovnání, odkazujícího zpravidla zpět od písní k písním předtím už vytištěným, ubývá s postupem sbírky a Sušil nakonec nezaznamenává variant ani v těsném sousedství (833 [2123] a 833 [2127]).